

ביאורים

אתמול למדנו על הקשר שבין הצד הרוחני של התורה לבין המצוות המעשיות. היום אנו נפגשים בפן נוסף של קשר זה: העונג והשמחה.

התורה מדריכה אותנו לעבוד את ה' בשמחה. כיצד ניתן לצוות על אדם להרגיש משהו? הרי אם יש בי שמחה אין צורך לצוות אותי עליה, ואם אין בי שמחה, מה יועיל הציווי?! שאלה דומה נשאלה אף על הציווי לאהבת ה' וליראתו: אם יש בי אהבה אל ה', מדוע צריך ציווי לאהוב אותו? ואם אין בי אהבה - מה מועיל הציווי?!

הרב קוק מבאר שהמושג "ציווי" במצוות של רגשות אין פירושו לעקם את הרגש לפי כל מיני אמיתות, אלא זו דרישה מאתנו ללמוד ולהכיר את הדברים שהרגש שלנו יתעורר מכוחם. אדם שאינו מכיר את חברו - לא יכול לאהוב אותו. מי שלא מכיר בגודל של אדם אחר, אינו יכול לירא ממנו. כך אדם שלא מבין את הטוב שבמעשים מסוימים - אינו יכול לשמוח בהם. על כן אנו מצווים ללמוד ולהכיר את הקב"ה ואת ערך מצוותיו, וכך יימשך הרגש שלנו למקומות הנכונים.

אדם אוהב להיות במצב של שמחה, ולכן כאשר ירגיש שמעשים מסוימים גורמים לו להגיע למצב זה, הוא ישתדל לעשותם כמה שיותר ועל הצד הטוב ביותר. זוהי השפעה חיובית חשובה נוספת של הבנת ערכן של המצוות ומשמעותן.

הרחבות

• אחרי הדעות נמשכים הלבבות

שְׁעַל יְדֵי הַיְדִיעָה בְּרוּחָה... תְּבוֹא הִירָאָה וְהָאֱהָבָה. לדברי הרב קוק, כדי להשפיע על הרגשת הלב צריך לעבוד על המחשבה. כשהאדם מבין שמהו חשוב - ממילא הוא רוצה בו מאוד. גם ביחס לתשובה מצביע הרב קוק על אותה תנועה נפשית - כשהאדם לומד תורה, בייחוד בענייני דעות ומחשבות - הדבר יביא אותו להתעוררות הלב ולתיקון המעשים [אורות התשובה י, א; יא, א].

דברי הר"ן מצינו הרחבה לדברים. הר"ן כותב שהעשייה החיובית והעשייה השלילית נובעות מאותה נקודה - מהאמונה בה': "הנה נתבאר אם-כן שמחשבות הלב הן שורש העבודה והמרי, ומפני זה אמר 'מכל משמר נצור ליבך', כי להיפעלויות הנפשיות (=המצבים הנפשיים) אשר שורשן ויסודן הלב, מבוא גדול בדביקות ה' יתברך והקורבה אליו" [דרשות הר"ן, הדרוש החמישי]. האדם שקרוב לה' מגיע בעזרת מחשבתו לעשייה פורייה וטובה, כיוון שהיא נובעת ממקום קדוש וטהור.

השמחה מידיעת התכלית

אִין עֲגָג וְשִׁמְחָה לְאָדָם בְּעִשְׂוֹתוֹ מְעֻשִׁים, כִּי אִם אַחֲרֵי שְׂמֻצִיר בְּלִבּוֹ הַיֵּטֵב תִּקְלִיתָם^ו, וְכִפִּי יְדִיעָתוֹ הַטּוֹבָה^ו הַצּוֹמַחַת מִמְעֻשָׂיו כֵּן תִּרְבֶּה שְׂמֻחָתוֹ בָּהֶם. וּמִן אֲשֶׁר הַשְׂמֻחָה וְנַחַת הַרוּחַ שְׂנֵמִצָּאת בְּלֵב עַל יְדֵי הַמְעֻשִׁים, הַיָּא הַסְּבָה הַעֲקָרִית לְהַתְמַדָּה עֲלֵיהֶם, כִּי הָאָדָם כּוֹסֵף לְאוֹר וְצִהְלָה מִטְּבַע נִפְשׁוֹ הַשְּׂכֵלִית, וּבּוֹרַח מִתּוֹנָה וְקִדְרוֹת. עַל כֵּן "אִיזְהוּ חֲכָם? הַרוֹאָה אֶת הַנּוֹלָד" (תְּמִיד לב), כִּי כָל מִה שְׂיִתְבַּרְר לּוֹ יוֹתֵר הַטּוֹב הַנּוֹלָד מִמְעֻשָׂיו כֵּן יִגְדִיל וְיִאֲדִיר אֶת הַשְּׂלֵמָתָם.

קיום מצוות בשמחה

עַל כֵּן נִצְטַוֵּנוּ לְעִשְׂוֹת אֶת מְעֻשֵׂה הַמְצֻוֹת בְּשִׂמְחָה, כְּמוֹ שְׂאֵמֹר הַכְּתוּב: "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֲבַדְתָּ אֶת ד' אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב" (דְּבָרִים כח, מז). וּמֵאֵד נִדְעָה כִּי כָל מִה שְׂתִצְנֵנוּ הַתּוֹרָה עַל דְּבַר הַתְּלוּי בְּלֵב, אִין כּוֹנֵנָה שְׂנֵקֵנָה אוֹתוֹ הַדְּבָר^ו בְּעֻצְמוֹ עַל יְדֵי הַשְּׂקֵפָתָנוּ עָלָיו, כִּי זֶה אִינוּ בְּכֵלֵל הַבְּחִירָה^ו, וְכֵמוֹ שְׂהַמְצִנָּה לְאֱהָבָה אֶת ד' וְלִירָאָה מִמֶּנּוּ, אִינְנָה מִתְּפַרְשֵׁת כִּי אִם שְׂנַעֲסֵק בְּדָרְכִים שְׂבֻטְבָּעִם לְהַקְנוֹת לָנוּ הִירָאָה וְהָאֱהָבָה, דְּהִינוּ לְמוֹד הַתּוֹרָה וְחֻלְקִיָּה וְיִדְיעַת דְּרָכֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וּמִדּוֹת טוֹבוֹ, שְׁעַל יְדֵי הַיְדִיעָה בְּרוּחָה בְּאוֹר הִירָאָה וְהָאֱהָבָה^ו בְּטַבְעוֹ, כֵּן הַצּוּי לְעֵבֵד אֶת ד' בְּשִׂמְחָה, גַּם כֵּן הַכּוֹנֵנָה עַל הַשְּׂתַדְלוּת בִּידְיעַת הַתּוֹעֵלָת הַנִּמְשָׁכָת מִהַתּוֹרָה וְהַמְצֻוֹת, וְאֵז נַחוּץ לְשִׂמּוֹחַ בָּהֶם וְלֹא יִהְיוּ עֲלֵינוּ כְּמִשְׂא כְּבֵד כִּי אִם לְעִטְרַת תְּפָאֶרֶת.

(אוצרות הרא"ה פ"ד ב, מאורות המצוות, פרק א, חלק ב, א, עמ' 492)

תְּכִלִּיתָם - מטרתם. **הַטּוֹבָה** - את גודל הטובה. **אוֹתוֹ הַדְּבָר** - את הרגש. **הַבְּחִירָה** - אדם לא תמיד יכול לשלוט ברגשותיו. **בְּטַבְעוֹ** - באופן טבעי.